

TieVie –koulutus 2005-2006

Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä –verkkokurssin (2 op) yhteenveto

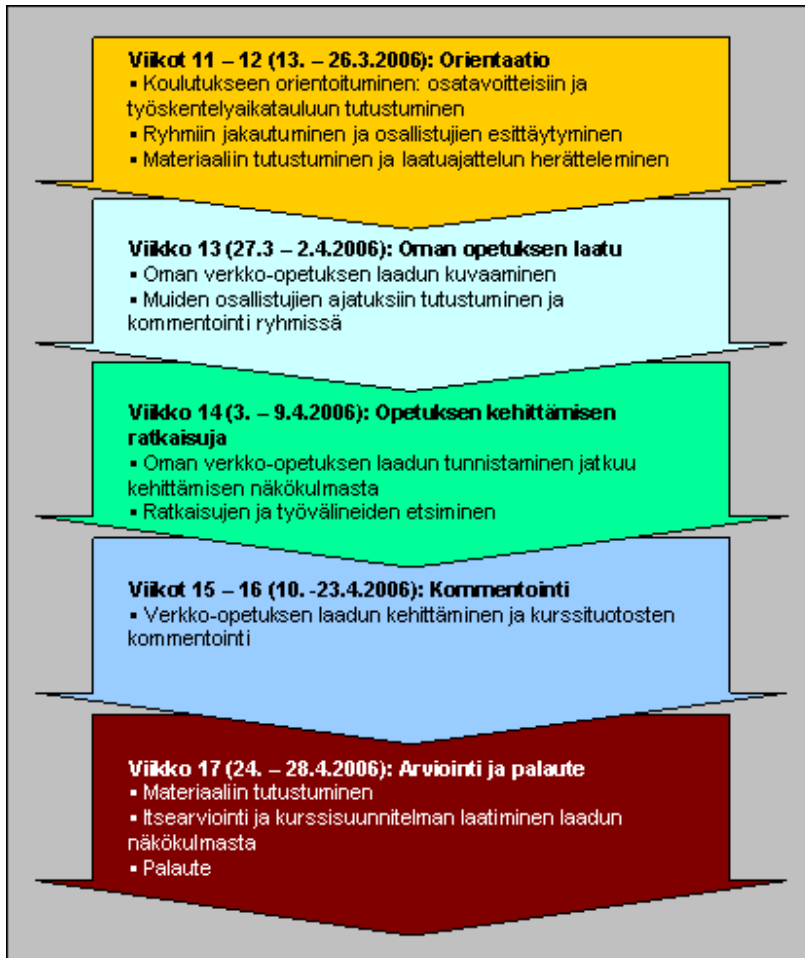
JOHDANTO

Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä -kurssi on ollut osa Opetusministeriön rahoittaman TieVie-hankkeen lukuvuoden 2005 - 2006 toimintaa. TieVie (www.tievie.fi) on valtakunnallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutusta tarjoava virtuaaliyliopistohanke. Verkostossa ovat mukana Oulun yliopisto (koordinaattori), Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Teknillinen korkeakoulu ja Turun yliopisto. Kurssin suunnittelusta ja toteutuksesta ovat vastanneet Helsingin yliopisto ja Oulun yliopisto. Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä -kurssia on suunniteltu yhteistyössä Vopla-hankkeen (<http://www.helsinki.fi/vopla/>) kanssa.

Ope.fi II –tasoa vastaavaksi suunnitellun *Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä* –verkkokurssin tavoitteena oli, että kurssin käytyään osallistujat tunnistaisivat oman verkko-opetuksensa laatuun vaikuttavia tekijöitä ja pystyisivät perustelemaan oman työnsä laatua. Kurssin antamien ajatusten ja välineiden avulla osallistujat osaavat tietoisemmin toteuttaa entistä laadukkaampaa verkko-opetusta, joka antaa opiskelijoille mahdollisuuden entistä syvällisempään oppimiseen. Koulutuksen aikana osallistujat jakoivat ajatuksiaan ja ideoivat keinoja verkko-opetuksen laadun kehittämiseksi.

Kurssille osallistui 112 osallistujaa, joista sai todistuksen 94. Suoritusprosentti oli 84%.

Kurssin aikakaulu ja tehtävät

Käytännön toteutus

Kurssi toteutettiin Helsingin yliopiston WebCT –oppimisympäristössä. Toteutus tehtiin hyödyntämällä WebCT –kurssialueen keskustelutoimintoa. Kurssin ohjaus perustui ryhmien itseohjautuvaan työskentelyyn, jota jakson vastuhenkilö ja tuutorit tukivat. Kurssin aikana lähetettiin yhteensä **1396 viestiä**.

Keskusteluissa tuutoreiden roolina oli osallistujien kannustaminen sekä ryhmien tukeminen erityisesti jakson alussa ja keskustelun avauksessa. Tuutorit selvensivät ohjeita tarvittaessa, seurasivat ryhmien keskustelua sekä huolehtivat, että ryhmät pysyvät aikataulussa. Tuutorit toimivat tietyissä vaiheissa myös sisällöllisinä ohjaajina, laativat koosteen ryhmän keskusteluista ja antoivat ryhmäpalautetta.

WebCT -alueelle oli kerätty linkit kurssia varten laadittuihin WebCT –ohjeisiin sekä kurssin ulkoisille sivuille. Ulkoiset sivut oli toteutettu ApuMatti –työkalulla, ja niille oli kerätty yleinen kurssi-informaatio:

- aikataulu
- tehtävänannot
- ryhmäjako
- verkkokeskustelun pelisäännöt
- tiedot kurssin ohjauksesta ja sen arvioinnista
- osallistujan sopimus, jonka osallistujat olivat hyväksyneet ennen kurssin alkua

Helsingin yliopisto - ApuMatti - Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä - Microsoft Internet Explorer

Address: <http://kampela.it.helsinki.fi/apumatti/lcms.php?am=4681-4681-18&page=4698&close=4698>

Yliopiston etusivulle

HELINGIN YLIOPISTO Eurooppalainen huippuyliopisto

Kuvaus Kohderyhmä Tavoitteet Liitemateriaali Tekijänoikeudet ApuMatti-pääsivu

Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä

Oppimateriaalit:

Johdanto	▶
Aikataulu ja tehtävät	
Ryhmäjako	
Materiaalit	
Verkkokeskustelun pelisäännöt	
Ohjaus ja arviointi	
Keskustelukoosteet	
Osallistujan sopimus	
Yhteystiedot	

Johdanto

Tervetuloa verkkokurssille *Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä* 13.3. - 28.4.2006 (2 op)

Koulutuksen tavoitteena on, että kurssin käytyäsi tunnistat oman verkko-opetuksesi laatuun vaikuttavia tekijöitä ja pystyt perustelemaan oman työsi laatu. Koulutuksessa verkko-opetus ymmärretään laajaasti: Verkko voi olla a) lähiopetuksen tukena, b) monimuotoista verkko-opetusta, jossa lähiopetus ja verkko-osiot vaihtelevat sekä c) kokonaan verkossa tapahtuvaa opetusta.

Kurssin aikana laadun luominen nähdään opetuksen kehittämisenä eli pedagogisten ratkaisujen miettimisenä, opetuksen suunnitteluna ja toteutuksena. Jokaisen omaa työtä säätelevät tavoitteet ja asenteet. Tämän kurssin aikana niistä tehdään näkyviä. Koulutuksen aikana tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön ongelmia ratkotaan yhdessä osallistujien ja kouluttajien muodostamassa asiantuntijajärjestössä.

Työskentely jakautuu viiteen vaiheeseen. Tarkemman kuvauksen kurssin etenemisestä löydät rinnakkaisivulta "[Aikataulu](#)".

Kurssilla työskennellään keskustellen ja ryhmissä. Oman ryhmäsi löydät löydät alasivulta "[Ryhmäjako](#)". Verkko-oppimisympäristö, jossa koulutuksen ajan työskentelemme, on nimeltään [WebCT](#). Ympäristöä hallinnoi Helsingin yliopisto.

Kurssin järjestäjä

Koulutuksen toteuttaa TieVie-verkosto (www.tievie.fi), joka on valtakunnallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutusta tarjoava virtuaaliyliopistohanke. Verkostossa ovat mukana [Oulun yliopisto](#) (koordinaattori), [Helsingin yliopisto](#), [Jyväskylän yliopisto](#), [Teknillinen korkeakoulu](#) ja [Turun yliopisto](#).

Verkoston tarjoama koulutus on tarkoitettu kaikkien Suomen yliopistojen henkilökunnalle, ja se on yliopistojen henkilökunnalle maksutonta. TieVie-verkosto on toteuttanut kahta laajaa valtakunnallista koulutuskokonaisuutta, TieVie-koulutusta (5 ov) ja TieVie-asiantuntijakoulutusta (10 ov/15 op). Opettaja verkko-opetuksensa laadun kehittäjänä -kurssi on suunniteltu yhteistyössä [Voipa-hankkeen](#) kanssa.

Kurssin käytännön toteutuksesta vastaavat Helsingin yliopisto ja Oulun yliopisto. Vastuuhenkilönä toimii Päivi Pihlaja Helsingin yliopistosta (paivi.pihlaja@helsinki.fi).

VAIHE I: ORIENTAATIO

Kurssin orientaatiovaihe kesti kokonaisuudessaan kaksi viikkoa.

Kurssille ilmoittautuneet 112 osallistujaa oli ennen koulutuksen alkua jaettu kymmeneen pienryhmään. Ryhmäjaossa oli pyritty noudattelemaan osallistujien aloja. Osallistujilla oli kuitenkin mahdollisuus seurata halutessaan myös muiden ryhmien keskusteluja.

Ensimmäisellä viikolla osallistujat esittäytyivät toisilleen pienryhmissään. Esittäytymisellä oli tärkeä rooli, jotta osallistujat saivat käsityksen tulevista keskustelukumppaneistaan. Verkko-opetuksena toteutetulle kurssille saatiin yhteen joukko laatuasioista kiinnostuneita ympäri maata. Tällä tavoin kurssi antoi laajempia näkökulmia opetukseen - nähtiin "miten eri lailla eri tehtävissä toimivat henkilöt eri kouluissa näkevät asiat eri tavalla". Toisaalta ryhmäytymisen onnistumisen edellytyksiä ja hankaluuksia ja aihetta pohdiskeltiin niin palautteessa kuin verkko-

opetuksen laatua koskevista keskusteluista. Monissa ryhmissä osallistujat löysivät ryhmäläistensä joukosta "tuttuja", joita olivat jo tavanneet oman alansa tai verkko-opetukseen liittyvissä tilaisuuksissa.

Ryhmä A koostui kielten ja suullisen ja kirjallisen viestinnän opettajista. *Ryhmän B* osallistujat toimivat niin ikään kielten, logopedian, kirjastoalan ja puheviestinnän alalla.

Ryhmässä C painottuivat humanistisen ja teologisen alan sekä kulttuurintutkimuksen opetus ja tukitoimet. *Ryhmässä D* oli runsaasti kasvatustieteiden ja koulutuksen tai koulutus suunnittelun alan asiantuntijoita.

Ryhmä E:ssä olivat edustettuina etenkin kauppa- ja taloustieteet, tekniset tieteet, oikeustiede, psykologia ja johtaminen.

Ryhmä F:n erikoisaloina olivat tietojenkäsittely ja tietotekniikka. *Ryhmä G*:ssä edustettuina olivat niin ikään tekniset tieteet, kuten kemia, ympäristö- bio-, energia- ja materiaalitekniikka sekä matematiikka. Myös *Ryhmä H*:n alaan kuului edellisen tapaan luonnontieteet ja tekniikka, tuotantotalouden, lääketieteen tekniikan, tieto- ja informaatiotekniikan, automaation, sähkö- ja energiatekniikan alan opetus.

Ryhmä I:ssä edustettuina olivat mm. filosofia, elintarvike-ekonomia, kansanterveystiede, terveyshallinto, farmasia ja hoito-oppi sekä yhteiskuntatieteet. *Ryhmä J* koostui saman suuntaisesti biotekniikan, lääke- ja kansanterveystieteen sekä ja elintarvike- ja ravitsemustekniikan alan tuntijoista. *Ryhmä K*:ssa keskustelivat lääke- ja eläinlääketieteen tieteen, farmasian, bio- ja ympäristötieteiden, maa- ja metsätieteen sekä kemian ja mikrobiologian opettajat.

Kurssin osallistujien kokemukset verkko-opetuksesta sekä ennakoasenteet siihen vaihtelivat: joillekin verkko oli jo pitkään käytössä ollut väline, toiset puolestaan vasta totuttuivat tai pohdiskelivat verkon hyödyntämistä omassa opetuksessaan. Ryhmällä oli vaihtelevasti kokemusta verkko-opettamisesta: osalla oli parhaillaan käynnissä useita kurseja, toiset taas olivat mukana hakemassa ideoita verkko-opetuksen ottamiseksi käyttöön. Keskustelussa tuotiin jo esille myös käyttökokemuksia erilaista teknisistä välineistä sekä tietyistä kiinnostuksen kohteista, kuten HOPS.

Aloittelijoiden oli ajateltu voivan ammentaa kokeneiden kommentteista, ja konkareilta saatuja ajatuksia ja jaettuja kokemuksia kiiteltiin. Joissakin tilanteissa ryhmien epätasaisuuden koettiin kuitenkin vaikeuttaneen vuorovaikutusta.

Toisella orientaatioviikolla osallistujien tehtävänä oli kuvata verkko-opetukseen liittyviä oppimis- ja opetustilanteita, joissa heistä "on ollut havaittavissa laatua ja hyviä käytänteitä: miten laatu ilmeni käytännössä, mitkä tekijät/toimintamallit tuottivat hyvää laatua, miten laatu näkyi oppijoiden ja opettajan toiminnassa, jne."

Mikäli osallistujilla ei ollut sopivaa kokemusta verkko-opetuksesta, kehoitettiin heitä kuvaamaan vastaavaa lähiopetus- tai oppimistilannetta. Vaikka kurssilla tarkastelun kohteena oli erityisesti verkko-opetus, kurssin sisältöjä haluttiin kytkeä muutoinkin yleiseen opetuksen laatuun ja laatuajatteluun yliopistoissa, niin että esille tulevat verkko-opetuksen laatuun liittyvät periaatteet ja sisällöt olisivat sovellettavissa kaikkeen opetukseen. Tästä syystä verkko-opetus haluttiin koulutuksessa

koulutuksessa ymmärtää laajasti: a) verkko lähiopetuksen tukena, b) monimuotoinen verkko-opetus, jossa lähiopetus ja verkko-osiot vaihtelevat sekä c) kokonaan verkossa tapahtuva opetus.

Osallistujista osa valitsi kuvata omaa oppimiskokemusta opiskelusta tai koulutuksesta. Kenties suurin osa ajatteli asiaa jo opettajaroolistaan käsin ja kuvasi onnistuneita kohtia omassa opetuksessaan. Kokemuksia useammilta kursseilta vertailtiin, tai kuvattiin, kuinka omia positiivisia oppimiskokemuksia on hyödynnetty oman opetuksen suunnittelussa.

Keskustelu tuntui usein ankkuroituvan heti laadun käsitteen ympärille. Viestin otsikot "Miten laatu näkyy?" "Mikä on laatua" ohjasivat pohdintaa laadun määrittelyyn. Toisaalta otsikoissa usein näkynyt "kokemus" teki lähtökohdat konkreettisiksi ja keskustelu saattoi käynnistyä hyvin abstrakteista kysymyksistä, kuten "kurssin ilmapiiristä" ja sitten edetä pohdintaan, mistä laatu tai hyvä oppimiskokemus määräytyy.

Kokemusten vaihtaminen koettiin antoisaksi. Saatiin "ahaa-elämyksiä", "yksittäisiä vinkkejä", ja kuultiin "erilaisista tavoista lisätä vuorovaikutusta verkossa". Osallistujien mukaan "tuotoksissa tuli hyviä, osittain jo testattuja käytäntöjä sekä uusia konkreettisia ideoita verkko-opetuksen 'sudenkuoppien' ylittämiseksi". Kurssipalautteen mukaan nämä "muiden alussa esittämät hyvät oppimis-/opettamiskokemukset ovat jääneet itämään mieleen ja pohdintaa, miten sellaisia saisi itse aikaiseksi".

Osallistujia kehoitettiin lisäksi tutustumaan etukäteen seuraavan viikon materiaaleihin, joita olivat:

- Asko Karjalaisen ja Paula Vaskurin lyhyeen artikkeliin "[Opetuksen ja oppimisen arviointi - laadunvarmistustako?](#)"
- sekä TOINEN seuraavista:
 - o Anne Nevgin ja Merja Juntusen artikkeli "Laadukas oppiminen verkossa – opettajien ja opiskelijoiden kokemukset." teoksessa *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet (s. 45-68)*. Julkaisu löytyy verkosta osoitteesta <http://www.helsinki.fi/kti/julkaisut/lv/laadukkaastiverkossa.pdf>, tai
 - o *Verkko-opetuksen laatu yliopisto-opetuksessa*. Verkko-opetuksen laadunhallinta ja laatupalvelu -hankkeen raportti I. 2005. toim. Janne Sariola, Annika Evälä. http://www.helsinki.fi/vopla/matskut/voplaseminaari2005/Vopla_verkkoon.pdf. (Luku 2.1 ja 2.2 sekä vaihtoehtoisesti luku 3.1., 3.2. tai 3.3.)

VAIHE II: OMAN OPETUKSEN LAATU

Vaiheessa II oli tavoitteena kytkeä laatuajattelua sitkeämmin ja systemaattisemmin omaan työhön tunnistamalla verkko-opetuksen laatuun vaikuttavia tekijöitä. Osallistujia kehoitettiin nyt valitsemaan ryhmäläisistään sekä näiden kuvaamista "laatukokemuksista" 2-3, joita he kommentoivat tarkemmin.

Avuksi keskustelun aloittamiseen tarjottiin erityisesti seuraavia kysymykset:

- o Mitkä ovat olleet laatuun vaikuttavia asioita ja kriittisiä pisteitä?

o Mitkä asiat tai käytännöt ovat olleet hyviä ja edistäneet opiskelijoiden oppimista?
o Miten opiskelijapalautetta voi käyttää hyödyksi?

Viikon lopuksi tuutorit laativat ryhmän keskusteluissa esiin tulleista "kriittisistä pisteistä" koosteen. Tämän koosteen oli tarkoitus myös tukea seuraavan vaiheen työskentelyä. Tuutorien koosteet vietiin osallistujien nähtäväksi kurssin ulkoisille sivuille (<http://kampela.it.helsinki.fi/apumatti/lcms.php?am=4681-4681-1&page=5004&close=5004>).

Koosteista tuli ulkoisesti hyvinkin erinäköisiä (listoja; sanallisia, jäsenneiltyjä esityksiä; matriiseja tai kaavioita), mutta niissä nousi esiin hyvin samankaltaisia teemoja. Näitä olivat muun muassa: *lähi- ja verkko-opetuksen suhde; opetuksen suunnittelun merkitys; ohjaus ja itseohjautuvuus sekä "läsnäolon" merkitys verkossa; arviointi (sekä opiskelijoiden pari-/vertais-/ opettajan suorittama arviointi ja oppimisen dokumentointi, että kurssin arviointi ja laadun parantaminen palautteen avulla); verkkokeskustelun ohjaus; mitoitus; omaa ajattelua vaativa, omakohtaiseksi ja autenttiseksi koettava tehtävänanto; tehtävänantojen ja kurssin rakenteen selkeys; ryhmä-/pari-/yksilötyöskentelyn dynamiikka; yhteisöllisyys oppimisessa; oppimateriaali verkossa.*

Tuutorin/opettajan ja opiskelijoiden roolit, toiminta, opettajan saavutettavuus ja kohtaaminen, sekä opiskelijoiden erilaisuuden, erilaisten oppimisstrategioiden ja erilaisen lähtötason huomiominen olivat teemoja, jotka koettiin kaikissa ryhmissä erittäin tärkeiksi. Vuorovaikutuksen eroja ja yhdistämistä lähiopetukseen pohdittiin ahkerasti. Myös opetuksen resurssit ja niiden suhde opetuksen laatuun puhuttivat verkko-opetuksen toteutukseen liittyen. Tekniset ratkaisut, tekniikan toimimisen merkitys toimivat luonnollisesti keskustelun läpi kulkevia teemoja – samoin kuin ratkaisuihin liittyvät kysymykset kuten visuaalisuuden merkitys ja erilaiset mediainsertit. Eri ryhmissä syntyi myös keskustelupolkuja tietyistä erityiskysymyksistä, kuten tentistä.

VAIHE III: OPETUKSEN KEHITTÄMISEN RATKAISUJA

Vaiheessa III tavoitteena oli syventää omaan verkko-opetuksen laatuun vaikuttavien tekijöiden tunnistamista ja etsiä ratkaisuja ja työvälineitä kehittämisen tueksi.

Osallistujia pyydettiin laatimaan noin 2-5 -sivuinen "oman verkko-opetuksesi / työsi laatumäärittelyn kuvaus, josta muodostuu luonnos työsi laatukäsikirjalle. Hahmottele oman verkko-opetuksesi / työsi laatukäsikirjaa määrittelemällä omalle työllesi 1) laatutavoitteet, joiden mukaan toimit, ja 2) suunnitteleamalla, miten tavoitteisiin pääset ja miten niitä arvioit."

Materiaalina tehtävän pohjaksi tarjottiin seuraavat aineistot:

- tuutoreiden tekemät koosteet vaiheesta II sivulta "Keskustelukoosteet"
- koko edellisen viikon keskustelu, etenkin itse saamasi kommentit
- hyvän ja linjakkaan opetuksen tunnuspiirteitä VOPLAn mukaan (<http://www.helsinki.fi/vopla/laatukasikirja/opetus/linjakasopetus.htm>)
- verkko-opetuksen ja verkko-oppimateriaalin sisällön tuottamisen prosessimallit, VOPLA (<http://www.helsinki.fi/vopla/laatukasikirja/prosessikuvaukset.html>, katso linkkien takaa työhösi sopiva prosessikuvaus).

Monet kokivat vaiheen löyhän ohjeistuksen seikkana, joka vaikeutti työhön ryhtymistä. Laadun käsite, kuten myös käsikirjan malli, oli kurssia suunniteltaessa jätetty tarkoituksella jonkin verran avoimeksi, jotta määrittelyn alaisesta aiheesta voitaisiin keskustella avoimesti ja samalla tehdä opettajien kesken määrittelytyötä. Käsitettä "laatukäsikirja" ei siis oltu kovin tarkkaan määritelty, minkä vuoksi sen tarkoitus voitiin kokea epäselväksi. Laadun selkeämpää määrittelyä kaivattiin.

Laatukäsikirjoja tehtiin siis monilla metodeilla ja malleilla. Toiset löysivät lähtökohdat käsikirjalleen apuna olleista artikkeleista; toiset lähtivät hyvin konkreettisesti liikkeelle oman opetustyönsä ehdoilla; monet pääsivät liikkeelle kurkkimalla, millaisia muut olivat tuottaneet ja löysivät niistä ideoita omaansa.

Laatukäsikirjat olivat lopulta muovautuneet usein muutamista kymmeneenkin sivuun pitkiksi tekstidokumenteiksi tai matriiseiksi, joissa oli otettu esimerkiksi painotukseen suunnitteluprosessi, tuotiin esiin "muistilistoja" suunnittelun ja ohjauksen tueksi tai käsiteltiin asia opetuksen linjakkuuden näkökulmasta.

Toisaalta laatukäsikirjan löyhä määrittely pakotti ryhmän ja yksittäisen opettajan miettimään, miten laatua voidaan määritellä ja mitä kaikkea laatukäsikirja oikeastaan voisi olla. Osallistujapalautteen mukaan tehtävässä "yksi merkittävä seikka oli se, että sai huomata muidenkin olevan 'osittain pihalla' ja kun useat ihmiset etsivät tähän ratkaisuja, saadaan niistä monipuolisempi."

Loppupalautteen mukaan moni koki, että kurssilla omaa oppimista tuki eniten ja omaan työhön vaikutti juuri laatukäsikirjan laadinta, "oman opetuksen jäsentely laatukäsikirjaa muokatessa ja vertailu muiden laadukkaisiin ajatuksiin". "Laatukäsikirjan työstäminen oli haastava tehtävä, mutta kaikkein hyödyllisin".

VAIHE IV: KOMMENTOINTI (10. - 23.4.2006)

Vaihe IV käynnistyi tutustumalla ryhmäläisten edellisessä vaiheessa III luomiin verkko-opetuksen / oman työn laatukäsikirjaluonnokseen. Osallistujia pyydettiin valitsemaan näistä 2 – 3 joihin tutustuivat ja antamaan niistä palautetta sekä tekemään kollegalle tarkentavia kysymyksiä. Esimerkkikysymykseksi ehdotettiin mm. ovatko laatutavoitteet selkeät, ovatko keinot tavoitteeseen pääsemiseksi näkemyksesi mukaan toimivat ja onko arviointi pohdittu huolella – ja mitä vinkkejä ja kokemuksia tämän pohjalta voisi jakaa.

Palaute pyydettiin antamaan keskustelualueella "Laatukäsikirjaluonnokset ja kommentointi" keskiviikkoon 19.4. mennessä, jotta aikaa jäisi keskustelulle. Tuutorit ohjeistettiin antamaan ryhmälle yhteinen palaute laatukäsikirjaluonnoksista 24.4. mennessä.

Palautekeskustelu lähti käyntiin ryhmissä hieman eri tahtiin, ja lähetettyjen viestien määrä laatukäsikirjojen tiimoilta vaihteli ryhmissä noin 30-60 viestin välillä. Kommenteissa peilattiin edelleen omia opetuskokemuksia luettuihin laatuperiaatteisiin ja mietittiin opetuksen ratkaisuja ja niiden tilanne- / alapidonnaisuuksia.

Keskusteluissa esitettiin monenlaisia tarkentavia kysymyksiä, keskusteltiin ja vaihdettiin ajatuksia opiskelijahallinnasta, arvostelun mittareista, opettajan roolista

verkkokeskustelussa, verkkoympäristöön liittyvistä 'vilungeistakin, paljon pedagogiikasta ja vieläpä eri paikoissa sovellettavista resursoinneista ja opetuskorvauksista.

Osallistujia pyydettiin myös orientoitumaan kurssin viimeiseen vaiheeseen tutustumalla Asko Karjalaisen artikkeliin Koulutuksen laatujärjestelmän perusteet (http://tievie.oulu.fi/koulutusresurssit/artikkelit/karjalainen_laatuja_rjestelma.pdf) sekä halutessa oman yliopiston laatujärjestelmän kuvaukseen (ks. <http://www.kka.fi/laadunvarmistus/index.lasso?cont=yo>).

Eräät näkivät tutustumisen oman yliopiston laatujärjestelmäkuvaukseen avanneen näköaloja omaan toimintaympäristöön. Karjalaisen artikkelia lainattiin mieluusti keskusteluissa; palautteessa eräs osallistuja ilmoitti "Asko Karjalaisen artikkelin avanneen silmäni".

VAIHE V: ARVIOINTI JA PALAUTE (24.4. - 28.4.2006)

Kurssin viimeinen viikko käytettiin arviointiin ja palautteeseen. Tarkoitus oli palata taaksepäin ja selvittää, mitä kurssilta jäi taskuun omaa opetusta / työtä varten.

Tuutorien antama ryhmäpalaute laatukäsikirjoista ja kurssin sisällöstä avasi arviointikeskustelun 24.4. Orientoivaa lukemistoa hyväksi käyttäen pyydettiin jatkamaan keskustelua ryhmän keskustelualueella "Pohdintoja kurssista ja laatuajattelusta". Keskustelussa pyydettiin pohtimaan,

- o miten koulutuksen aikana ajatuksesi laadusta on vahvistunut tai muuttunut,
- o millaisia uusia ajatuksia on syntynyt,
- o mitä nyt ajattelet laadusta ja
- o miten laatu keskustelua voisi jatkaa omassa organisaatiossa.

Osallistujia pyydettiin palaamaan kurssin alun pohdintaan ja esittelyviestiin ja miettimään toteutuivatko omat koulutukselle asetetut tavoitteet. Halutessaan osallistujia kannustettiin vielä kertaamaan, mikä omassa työssä on hyvää ja säilyttämisen arvoista, mitä omassa työssä haluttiin vahvistaa ja oliko jatkossa aikeita tehdä jotain toisin.

Monet totesivat oppineensa uutta laadusta ja laatuajattelusta ja kiittelivät ryhmältään saamia ideoita. Kurssin toiminnan kannalta nostettiin esiin ryhmien epätasaisuuteen liittyvät ongelmat sekä osallistujien ja tuutoreiden toiminnan "synkronia". Monet vetivätkin tästä vielä ajatuksiaan verkkokurssien toiminnasta ja suunnittelusta yleensä, joten palautteesta rikastuivat sekä kurssin suunnittelijat että verkko-opetuksen laatua pohtineet opettajat, jotka nyt olivat osallistujan roolissa.

Laadun käsitettä myös kyseenalaistettiin ja sen tilanne- ja kontekstisidonnaisuutta pohdittiin: *kenen* laatua tuotetaan. "Laatu on käsitteenä aika vaikea, ja se tarkoittaa ehkä eri asioita opettajalle ja opiskelijalle" – ja, kuten huomautettiin, eri yliopistollisille toimijoille. Laatuajattelun kerrottiin usein käynnistyneen, laatu ei ollut enää "mystistä" ja se ymmärrettiin myös *joustavuutena*. Kurssin jälkitunteet näyttäytyivät joillekin sekavina, tai ainakin vaati aikaa käsitellä, mitä tämä kaikki omassa toiminnassa tarkoittaa: *"Tämä kurssi on ollut alku uudelle ajattelutavalle, mutta nyt minä tarvitsisin aikaa ajatella. Ja mitä todennäköisimmin vähän enemmän*

kokemusta. Onneksi minun ei kuitenkaan tarvitse nyt itse kokea aivan kaikkea, vaan voin nyt hyödyntää muiden kokemuksia."

Koulutuksen päätteeksi osallistujia pyydettiin antamaan palautetta TieVie-portaalissa. Palautetta antoi yhteensä 51 henkilöä, eli noin puolet osallistujista.

Kurssin suoritti hyväksytysti 94 henkilöä yhteensä 112 ilmoittautujasta (suoritusprosentti 84%).

Otteita loppupalautteesta

Laatuajattelu aukeni palautteen mukaan ainakin monille uudella tavalla. Osallistujan mukaan "suhtautumiseni laatuajatteluun muuttui kurssin aikana selvästi positiivisemmaksi". Oheislukemiston mainittiin olleen sopivan laajaa, ja kurssin sanottiin tuoneen tietoon uusia artikkeleita laitoksen kollegojen kanssa jaettavaksi - tai jos lukemisto oli jo osin tuttua, todettiin siihen saadun uusia näkökulmia. Ainoastaan kaksi palautteen antajaa totesi, ettei materiaali soveltunut lainkaan heidän tarpeisiinsa. Tosin materiaalin mainittiin olleen hieman monimutkaista, ja ehdotettiin jonkinlaista jäsentävää opetusta, joka olisi tukenut teksteihin tutustumista.

Osallistajat kokivat saaneensa keskusteluista myös hyödyllisiä vinkkejä ja uusia ajatuksia oman opetuksen kehittämiseen. Moni mainitsi erityisesti jääneen mieleen "konkreettiset esimerkit". Osallistajat kertoivat saaneensa muilta ideoita, joita aikoivat ottaa käyttöön – monenlaisia itsearviointimenetelmistä opiskelijoiden oppimisportfolioihin, parikomentoinnin "check-list":oihin sekä opettajien osaamis-/kokemuspankkeihin.

Käytännön järjestelyistä toimivaksi koettiin osallistujille lähetetty viikottainen muistutus sähköpostilla ja ja tiedotus. Teknisiä ratkaisuja myös kyseenalaistettiin, mikä nivoutui myös kurssin teemaan. Kurssialueen jakaminen WebCT:n suljettuun alueeseen ja ApuMatilla toteutettuihin ulkoisiin sivuihin nostettiin esiin pirstaloivana ratkaisuna. Teknisiä ongelmia (tunnusten sekä WebCT:n keskustelutoiminnon kanssa) ilmoitti kokeneensa viisi osallistujaa 51:stä palautetta antaneesta. Ajoittaisten teknisten ongelmien ei kuitenkaan arvioitu estäneen työskentelyä.

Kurssin kannustaviksi ja antoisiksi piirteiksi nostettiin vuorovaikutus kollegoiden kanssa. Erityisesti mieleen jäi eräällä osallistujalla "tunne, että minä ajattelen verkko-opetuksen laadusta samalla tavalla kuin muut kurssilla olijat." Kannustavaa oli "se, että itse osallistuin aktiivisesti keskusteluun ja pystyin heijastamaan omia ajatuksiani oisten viesteihin. Muut keskustelijat tarttuivat viesteissäni olleisiin teemoihin ja kuljettivat niitä eteenpäin." Tyypillisesti "...tuli hyvä fiilis, kun joku oli oikeasti lukenut juttuni ja ottanut kantaa asioihin. Mieleeni jäi myös se, kun näin tuutorin lainanneen kirjoitustamme verkkokeskustelun yhteenvetoon." Monien mielestä "kurssilaisten aktiivinen osallistuminen teki kurssista kannustavan".

Onnistuneen oppimiskokemuksen takeena koettiin olleen "tärkeintä, että ihmiset olivat tosimelellä mukana". Näin verkkokurssilla toisinaan koetun epäsynchronian kokemuksen tunnettiin joissain ryhmissä laskeneen ryhmän aktiivisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmädynamiikan toimiminen ja tuutorin rooli

olivatkin tässä keskeisiä. Yliopisto-opettajien aikapula tuli selkeästi ilmi palautteessa opiskelua hankaloittaneena tekijänä.

Osa nosti epäaktiivisuutensa syyksi epävarmuuden verkko-opetuskokemuksensa riittävydestä. Aloittelijat voivat kokea epävarmuutta siitä, oliko heillä muulle ryhmälle riittävästi annettavaa ("kokivatkohan muut vetävänsä kivirekeä?"; "en tuntenut olevani tasaveroinen keskustelija"). Jos motivaatiota usein nosti se, että toiset lainasivat ajatuksia, vähäisen kokemuksensa vuoksi arastellut osallistuja koki, että "kukaan ei kommentoinut ajatuksiani". – Ehdotuksia tulikin mm. osallistujien jakamisesta ryhmiin kokemuksen mukaan. Kuitenkin aloittelijoidenkin mielestä "kokeneempien kokemuksista oli mieluisa kuulla", ja osallistujan mielestä "kyllä oli keskeisintä, että mukana oli erilaisia, eri-ikäisiä (oletus), eritaustaisia ja erilaisen kokemuksen omaavia ihmisiä. Jälleen nähtiin, että monimuotoisuus tuo lisää elementtejä keskusteluun." Ryhmien sisäiset kokemuserot koettiin toisinaan vaikenaa, toisinaan kannustavina tekijöinä.

Parhaimmillaan kurssin koettiin kuitenkin edistäneen omaa ajattelua opetuksen laadun kehittämisen suhteen, ja opitun koettiin olevan hyödyksi koko omalle laitokselle:

"Olen saanut tältä kurssilta uusia ajatuksia kurssijani varten sekä laitoksellamme tehtävää strategiatyötä (...) varten. Kurssin avulla olen pystynyt hahmottamaan laadun vaikuttavia oleellisia perustekijöitä sekä mitä ovat muuttuvia tekijöitä eli mihin kurssilaiset voivat vaikuttaa. (...) Kurssin aikana huomasin miten pohdiskelu ja etenkin se, että joutuu kirjoittamaan ajatuksiaan paperille selkiyttää omaa ajattelua ja vie sitä eteenpäin ja vielä kun joku on niitä lukenut ja antanut palautetta, on oppimista asian tiimoilta tapahtunut."

Yhteenvedon laati: Päivi Pihlaja.